

Chronicle, «Tales of Past Years», Cossack Chronicles, «History of the Rus», «History of Ukraine – Rus» by M. Hrushevsky, etc. [2, p. 45–78].

Fourth, the establishment of centers and societies, scientific institutions of historical science, historical schools, the formation of currents and new directions of historical thought, the emergence of new historical journals and publications, and so on [3, p. 35].

Applying these and other criteria of periodization, we can outline eight main periods of development of Ukrainian historical thought and science.

Their origins date back to Christian times, when the minds of ancient Ukrainians had the simplest, often primitive ideas in the form of myths, legends, legends, other genres of oral art, memorization of events and facts, their oral transmission [4, p. 35].

Thus, it is possible to state the appearance in Ukraine of new historical publications that make up the analysis and historiographical understanding of Ukrainian history from the point of view of the present. Their conclusions confirm the emergence and approval of a new vision of the development of the Ukrainian people, its significant contribution to the struggle for freedom and independence in the context of world history, which has a positive effect on the formation of a new historical consciousness.

References

1. Dashkevych YA. Postmodernizm ta ukrayins'ka istorychna nauka. *Uchy nelozhnymy ustamy skazaty pravdu: istorychna eseyistka*. Kyiv: Tempora, 2011. S. 341–345.
2. Kalakura YA. S. Ukrayins'ka istoriohrafiya. Kyiv: Heneza, 2014.
3. Ivanko A. B. Istoryky Ukrayiny KHIKH – KHKH st. Narysy ukrayins'koyi istoriohrafiyi. Kirovohrad, 2001.
4. Sklokin V. Suspil'na znachushchist' istoriyi v suchasniy Ukrayini: deyaki poperedni mirkuvannya. Kharkivs'kyi istoriohrafichnyi zbirnyk. Kharkiv, 2013. Vyp. 12. S. 35.

Іванцова Марія

Запорізький національний університет

ВІДПОВІДНІСТЬ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ 8 КЛАСУ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ЗМІСТУ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ОДНІЄЇ ТЕМИ)

Анотація. У статті здійснено аналіз відповідності шкільних підручників з історії України для 8 класу загальноосвітніх закладів України програмі ЗНО. Розглянуто завдання ЗНО з 2016–2020 рр. за темою «Українські землі в 20–90 рр. XVIII ст.».

Ключові слова: зовнішнє незалежне оцінювання, підручники, завдання, зміст, історія України.

Abstract. This article analyzes the compliance of school textbooks on the history of Ukraine for the 8th grade of secondary schools of Ukraine with the program of ZNO. The tasks of the ZNO from 2016–2020 on the topic «Ukrainian lands in the 20–90s of the XVIII century» are considered.

Keywords: *external independent evaluation, textbooks, tasks, content, history of Ukraine.*

Зовнішнє незалежне оцінювання з історії України проходить з 2007 р., але завдання ЗНО й досі у більшості учнів викликають великі труднощі.

Метою роботи є проаналізувати питання зовнішнього незалежного оцінювання з історії України на прикладі теми «Українські землі в 20–90 рр. XVIII ст.» задля з'ясування, чи відповідають підручники з історії України завданням ЗНО. Для розкриття цього питання проводився аналіз завдань зовнішнього незалежного оцінювання (2016–2020 рр.) та підручників з історії України для 8 класу загальноосвітніх закладів України (автори – О. В. Гісем, О. О. Мартинюк [1]; Г. К. Швидько, П. О. Чорнобай [2]; В. С. Власов [3]; Н. М. Сорочинська, О. О. Гісем [4]).

У зовнішньому незалежному оцінюванні (2016–2020 рр.) містилося 21 завдання з теми «Українські землі в 20–90 рр. XVIII ст.». У ЗНО за 2016 р. – 5 питань, 2017 р. – 3, 2018 р. – 5, 2019 р. – 6, 2020 р. – 2.

Опрацювавши зміст ЗНО за 2016 р. [5], було виявлено 5 питань за темою «Українські землі в 20–90 рр. XVIII ст.». Перше питання під номером 4 «Що стало результатом прийняття козаками умов, висунених царським урядом» орієнтоване на перевірку умінь учня працювати з документами. Автори жодного з проаналізованих підручників не подають цього документа, тому для правильного виконання завдання учень повинен звернутися до додаткових матеріалів. Наступне питання 44 «Створення яких губерній у складі Російської імперії стало наслідком третього поділу Речі Посполитої?» вимагає від учнів знання адміністративно-територіального поділу Речі Посполитої після третього поділу. Усі з аналізованих підручників, окрім підручника Н. М. Сорочинської, О. О. Гісема, містять відповідь на це завдання. Питання 45 «Пам'ятка архітектури, зображена на фото, є окрасою міста...» перевіряє знання учня про пам'ятки архітектури та їхнє місце розташування. Після перегляду підручників можна зробити висновок, що не всі підручники подають цілісний матеріал для засвоєння учнем пам'яток архітектури. Питання 55 ставить перед учнем завдання встановити відповідність між подіями та роком. Учень повинен знати такі дати: остаточна ліквідація гетьманства, остаточна ліквідація царським урядом Запорозької Січі, оприлюднення царського указу про закріпачення селян Лівобережної та Слобідської України. В проаналізованих підручниках подаються усі події та рік, коли вони відбулися, тобто зміст підручника повністю відповідає цьому завданню ЗНО.

У 2017 р. зовнішнє незалежне оцінювання [6] мало дві сесії – основну та додаткову. В основній сесії ЗНО подано лише одне питання з теми «Українські землі в 20–90 рр. XVIII ст.». Усі проаналізовані підручники, окрім підручників О. В. Гісема, О. О. Мартинюка та В. С. Власова, відповідають поданому завданню ЗНО, та учень зможе завдяки підручнику дати правильну відповідь. У додатковій сесії зустрічається одне питання з теми. Завдання 44 містить уривок з історичного джерела «Гонта поніс заслужену кару...», за яким учень повинен визначити, яка подія описується. У жодному з проаналізованих підручників не

надається цього історичного джерела, але воно виноситься на зовнішнє незалежне оцінювання. Тобто, зміст підручників не відповідає питанню ЗНО.

У 2018 р. [7] було дві сесії: основна та додаткова. В основній сесії містилося три питання з використанням знань з теми «Українські землі в 20–90 рр. XVIII ст.». Питання 58 «Установіть послідовність подій» потребує від учня знань літопису Г. Граб'янки та розташування в правильній послідовності подій, які описані в літописі. Завдання перевіряє в учнів сформованість хронологічної та інформаційної компетентності. У всіх проаналізованих підручниках не подаються уривки з літопису Г. Граб'янки.

У 2019 р. в основній сесії ЗНО [8] наявні три питання з теми «Українські землі в 20–90 рр. XVIII ст.». Завдання 44, 45, 46 спрямовані на роботу учня з фрагментом історичного документа та перевірку сформованості умінь оцінювати історичні джерела та застосовувати критичне мислення. В жодному з проаналізованих підручників не подається історичне джерело, яке представлено у завданні зовнішнього незалежного оцінювання. Отже, простежуються розбіжності між змістом підручника та питаннями ЗНО.

Зовнішнє незалежне оцінювання у 2020 р. [9] проводилося двома сесіями: основна і додаткова. В основній сесії міститься лише одне завдання з теми «Українські землі в 20–90 рр. XVIII ст.». Завдання 44 «Проаналізуйте уривок з історичного джерела» передбачає перевірку сформованості в учнів логічної компетентності. В жодному з проаналізованих підручників не подається історичне джерело під назвою «До нашого відома дійшло...», і тому можна наголосити на невідповідності матеріалу, поданого в підручниках, завданням ЗНО. У додатковій сесії наявне лише одне завдання з теми «Українські землі в 20–90 рр. XVIII ст.». Завдання 44 «Виявом «соціального розбійництва» на теренах Галичини, Буковини та Закарпаття в XVI–XIX ст. була діяльність...» перевіряє знання часу та території діяльності опришків. Це завдання ЗНО відповідає змісту усіх проаналізованих підручників, адже у параграфах підручників розглядається час, території та особливості поширення руху.

Отже, зміст проаналізованих підручників повною мірою відповідає завданням ЗНО. Щодо змісту проаналізованих підручників, то більшість питань з теми «Українські землі в 20–90 рр. XVIII ст.», які подаються в ЗНО з 2016–2020 рр., учень не зможе досягнути лише завдяки підручникам. Історичні джерела та зображення архітектурних пам'яток, які подані у ЗНО, зовсім не зустрічаються у проаналізованих шкільних підручниках. Саме тому учень змушений використовувати додаткові методичні матеріали для того, щоб достойно скласти ЗНО. Отже, провівши аналіз, можна стверджувати, що зміст ЗНО та сучасних підручників з історії України потребує вдосконалення.

Джерела та література

1. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Харків: Ранок, 2016. 272 с.

2. Швидько Г. К., Чорнобай П. О. Історія України: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ: Генеза, 2016. 352 с.
3. Власов В. С. Історія України: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ: Генеза, 2016. 256 с.
4. Сорочинська Н. М., Гісем О. О. Історія України: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. 304 с.
5. Завдання тесту зовнішнього незалежного оцінювання 2016 року з історії України. 2016.
6. Завдання тесту зовнішнього незалежного оцінювання 2017 року з історії України. Основна сесія. 2017.
7. Завдання тесту зовнішнього незалежного оцінювання 2018 року з історії України. Основна сесія. 2018.
8. Завдання тесту зовнішнього незалежного оцінювання 2019 року з історії України. Основна сесія. 2019.
9. Завдання тесту зовнішнього незалежного оцінювання 2020 року з історії України. Основна сесія. 2020.

СЕКЦІЯ 10

ІСТОРИЧНІ ВИМІРИ ЗАРУБІЖНОГО СВІТУ

Гузь Антон

Маріупольський державний університет

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ВАТИКАНУ ТА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ПРИКЛАДІ КОНКОРДАТУ 1847 РОКУ

Анотація. У публікації розглядаються деякі аспекти взаємовідносин Ватикану та Російської імперії на прикладі конкордату 1847 р. та його вплив на становище Римо-католицької церкви на території України. Надається інформація про взаємовідносини між Ватиканом та Російською імперією напередодні укладення конкордату. Причини його укладення, зміст основних статей, результати та значення для діяльності Римо-католицької церкви на території Російської імперії.

Ключові слова: Ватикан, Римо-католицька церква, Російська імперія, конкордат.

Abstract. In the article some aspects of the relationships between Vatican City State and the Russian Empire are discussed using the example of the Concordat of 1847 and its influence on the state of the Roman Catholic Church at the territory of Ukraine. Information about relationships between Vatican City State and the Russian Empire on the eve of conclusion of the Concordat is provided. Reasons of its conclusion, content of the main articles and its results and significance for the stay of the Roman Catholic Church at the territory of the Russian Empire.

Keywords: Vatican City State, the Roman Catholic Church, the Russian Empire, Concordat.